

sen skriver (s. 22): »Hverken Socialdemokratiet eller andre politiske partier forudså, at i tilfælde af FN's manglende evne til at forlige Øst og Vest, eventuelt med FN's sammenbrud til følge, ville Danmarks aktive neutralitetspolitik være reduceret til isoleret neutralitet«. Det var som demonstreret præcis, hvad Frisch forudså under ratifikationsdebatten i september 1945.

Disse eksempler er desværre ikke enestående for den mangel på præcision, som kendetegner analysen. Kritikken skal imidlertid ikke overskygge, at bogen også har sine gode sider, især som sagt i analyserne af holdningerne til det internationale socialdemokratiske samarbejde. Men den kan desværre ikke anbefales som nogen autoritativ udlægning af Socialdemokratiets udenrigspolitik i perioden. Hverken i dens nordiske eller europæiske komponenter.

Thorsten Borring Olesen

Jørgen Grønnegård Christensen: *Den usynlige stat*. (Gyldendal, 1991). 263 s.

Dels en politologisk undersøgelse, dels en debatbog. Emnet er firløverregeringens bestræbelser i perioden fra 1982 til 1985 på at gøre op med »paragraffenland«, at lempe og forenkle det statslige regelsæt, der bandt borgernes, firmaernes og kommunernes handlefrihed. Bogen konkluderer, at regeringen virkelig gik ind for reformen, omend entusiasmen kølnedes, efterhånden som det viste sig, at den var mindre populær end først antaget. Det manglende flertal i Folketinget var heller ingen afgørende hindring. Alligevel kom der meget lidt ud af saneringen, og tallet på nye love og bekendtgørelser fortsatte ufortrødent sin vækst.

Miserens årsag søges i det komplice-

rede samspil og modspil blandt involverede myndigheder og organisationer, i den samfundets inert, som bevirker, at det er svært at lave om på indarbejdede regler og rutiner, uanset hvor tilfældig en historisk situation, de er affødt af. Analysen afdækker inciterende politiske paradokser, såsom at det er lettere at få alle end nogle få til at betale, da de sidste vil være organiserede, mens ingen repræsenterer alle borgere. Og iøvrigt at stramme regler ikke altid er upopulære.

Der kan naturligvis rejses indvendinger mod bogens konkrete resultater. Trods sondringen mellem mere og mindre væsentlige ændringer, kan man næppe på talmæssigt grundlag afgøre, om der ikke i det mindste kom forenklinger ud af bestræbelserne. Næppe lempelser. Men en stramning kan også gøre administrationen enklere, og at noget sådant ikke kan spores i forvaltningens personale, siger næppe så meget. Det er også beklageligt, at medierne næsten ikke er draget med ind, skønt de og særligt det følelsesladede TV-medium spiller en hovedrolle i det danske »enkeltsagsdemokrati«, som det træffende betegnes. Man kan også nære tvivl om, at det til slut anførte alternativ, at bruge markedsmekanismen til politisk styring var realistisk i større omfang. En stat har tre virkemidler: forbud, påbud og tilskud. Og kassen var jo tom!

Historisk er emnet langt fra udtømt. Men det er ikke så væsentligt.

Bogens styrke ligger i dens provokerende samfundsanalyse, dens evne til at rejse spørgsmål og gøre op med banale forestillinger. Og tilmed gøre det på en charmerende og underholdende måde. Frem for at kritisere de kritisable, behandles aktørerne med forstående humor, og det er frugtbart – fagligt som litterært.

Henning Poulsen